



Dr. Madai Pál (Hajdúhadház, 1883. október 1. – Debrecen, 1967. február 7.)  
reáliskolai tanár, tanárképzőintézeti gyakorló gimnáziumi tanár, c.  
gimnáziumi igazgató, tanügyi főtanácsos

Elemi iskoláit szülővárosában, középiskoláit a Debreceni Református  
Kollégiumban végezte, majd tanári oklevelet a Budapesti  
Tudományegyetemen szerzett 1908-ban.

1908 szeptemberétől 1936-ig a Debreceni Magyar Királyi Állami Fazekas Mihály  
Főreáliskolában történelem-földrajz szakos tanár. Az 1912-13-as tanévben szerez doktori  
címet a budapesti egyetem bölcsészeti karán. 1913-tól rövid ideig az úgynevezett DMKE  
internátus tanulmányi vezetője. Alapítója és aktív tagja volt a korán megszűnt Köztisztviselők  
Jóléti Szövetkezetének.

Népfelkelési szolgálatra alkalmasnak találták, be is sorozták, de a felülvizsgálatok alkalmával  
a tényleges szolgálat alól nélkülözhetetlenség címén mindig felmentették. Így az első  
világháborúban nem vett részt. Az ezt követő forradalmi eseményektől az ország politikai  
függetlenségének, szabadságának és gazdasági jólétének eljövételét várta. Tanártársaival  
együtt megalakították a pedagógusok érdekképviseletét ellátó Nevelőmunkások Országos  
Szövetségét, melynek egyik alelnöke lett. Mivel ebben az időben oktatáspolitikai kérdésekben  
támogatta az új tanácsrendszert, annak bukása után emiatt a debreceni reáliskolában  
elmarasztalták.

Az 1925-26-os tanévtől az iskolát gyakorló iskolává jelölték ki, melyben elsőként kapott  
vezető tanári megbízást. 1935. októberében a tankerületi főigazgató Dr. Madai Pált javasolja  
az iskola új igazgatójának, aki a megbízást anyagi okok miatt nem vállalta el. A csaknem  
három évtizedes eredményes tanári és tudományos működésének elismeréséül 1935.  
december 31-én a kormányzó címzetes középiskolai igazgatói címmel tüntette ki.

1936-ban többedmagával átment az újonnan megalakított Debreceni Magyar Királyi  
Középiskolai Tanárképzőintézet Gyakorló Gimnáziumába. Az 1930-40-es években különböző  
vidéki gimnáziumok érettségi vizsgálatain sokszor tölt be kormánybiztosi tiszteletet. 1946  
tavaszán vonult nyugalomba, mint tanügyi főtanácsos. Ezt követően még néhány évet a  
szociál-demokrata mozgalomban tevékenykedett.

A Debreceni Magyar Királyi Állami Fazekas Mihály Főreáliskola nemcsak munkahelye volt,  
hanem a két világháború között gyermekeinek és rokonainak tanulási lehetőséget, érettségi  
vizsgát is biztosított. 1908. novemberében kötött házasságából 4 gyermeket nevelt fel: Ilonát,  
Piroskát, Pált és Zsoltot. Ilona magántanulóként a Fazekasban érettségizett és tanítónői  
diplomát szerzett. Piroska a Dóczy leányiskolába járt és szintén tanítónői diplomát szerzett,  
majd Dr. Gyarmathi (Lakner) László felesége lett, aki a Fazekas Mihály Reáliskolának előbb  
diákja, majd tanára volt. Ezzel az iskola három neves tanára: Dr. Madai Pál, Gyarmathi  
(Lakner) József és utóbbinak fia: az előbb említett László rokoni kapcsolatba került. (A két  
legelőbb tanító tanár ükunokája, Penyige Zita a 2014/15-ös tanévtől a Debreceni Fazekas  
Mihály Gimnázium tanulója.) Dr. Madai Pálnak mind a két fia: Pál és Zsolt; Dr. Gyarmathi  
(Lakner) Lászlónak pedig testvére (Lakner György) és fia (Dr. Gyarmathi Attila) szintén a  
„Fazékban” végezte középiskolai tanulmányait. A Madai-fiúk közül Pál jogi, Zsolt pedig  
orvosegyetemet végzett. Pál gimnáziumi osztálytársa és barátja Kristóf János szintén jogot  
végzett és Madai Ilonát vette el feleségül. E sorok írója utóbbiak gyermeke, tehát Dr. Madai  
Pál unokája (és Dr. Gyarmathi László keresztfia).

Dr. Madai Pál szakmai munkásságának igen jelentős részét alkotja tankönyvírói tevékenysége. Az 1930-as évek táján megírta a „Világtörténet”-et annyira demokratikus szellemben, hogy még az 1948-49-50-es években is az egyetemi hallgatók ebből készülhettek. Emellett megírta Magyarország történelmét és társszerzője illetve szerkesztője volt más könyveknek ill. tankönyv-sorozatnak.

A Madai-féle tankönyvek szakmai ismertsége 1926 után egészen a 30-as évek közepéig megkérdőjelezhetetlen volt, a tankönyvpiacra monopol helyzetet élveztek. A korabeli kritikák főbb érdemként a tudományos színvonalat, a pedagógiai értéket, a protestáns szempontok tüzetesebb hangsúlyozását és a lendületes nemzeti szellemet emelték ki. (Albert B. Gábor: „A református fiú-középiskolák történelemtankönyv-használata 1926-tól az 1930-as évek közepéig”; Magyar Pedagógia 113. évfolyam 2. szám, 119-129. oldal, 2013. – nyomán.)

Számos publikációja jelent meg nevelési-szaktankönyvtani tárgykörökben, valamint a tanárképzés fejlesztésével kapcsolatban. A tanárok képzését három, egymást szervesen kiegészítő szakaszban látta megvalósíthatónak: 1. szaktárgyi, 2. elméleti pedagógiai, 3. gyakorlati pedagógiai képzésben. Ezek közül a 2. szakaszra való felkészítést nem tartotta megfelelőnek és ezért erre a célra önálló tanév bevezetését javasolta. Ez az új tanév szolgálna – elképzelései szerint – a jelöltek nevelőmunkájához szükséges rendszeres filozófiai, pedagógiai, pszichológiai, didaktikai, metodikai előképzettség biztosítására.

A középiskolai történelem-tananyagon túlmenően pályája elején (1908-ban) részletesen foglalkozott az 1500-as években kibontakozó reformációval (Zwingliről készített tanulmányát többször kiadták), valamint megírta iskolája történetének első félévszázadát 1923-ban.

#### Tankönyvírói munkásságának kiadványai:

- Világtörténet I. Ó-kor a középiskolák IV. osztálya számára, írta Dr. Madai Pál (Budapest, Franklin-Társulat, 1927),
- Világtörténet II. Középkor a középiskolák V. osztálya számára, írta Dr. Madai Pál (Budapest, Franklin-Társulat, 1928),
- Világtörténet III. Újkor a középiskolák VI. osztálya számára, írta Dr. Madai Pál (Budapest, Franklin-Társulat, 1929),
- Világtörténet IV. A legújabb kor története a középiskolák VII. osztálya számára, írta Dr. Koch István és Németh József (Dr. Madai Pál szerkesztésében, Budapest, Franklin-Társulat, 1930),
- Egyetemes történelem I. kötet: Az őskor, ókor és középkor története a magyar nép honfoglalásáig, írta Mesterházy Jenő Dr. Madai Pál közreműködésével (Budapest, Franklin-Társulat, 1929).

A „Történelmi tankönyvek sorozat”-nak általa szerkesztett könyvei:

- Magyarország történelme a gimnáziumok, reálgimnáziumok és reáliskolák III. osztálya számára (teljes történet), írta Dr. Madai Pál. (Budapest, Franklin-Társulat, 1926),
- Magyarország történelme a középiskolák VIII. osztálya számára (teljes történet), írta Dr. Barthos Kálmán és Dr. Koch István (Budapest, Franklin-Társulat, 1931).

### Egyéb publikációk:

- Gróf Andrássy Gyula emlékoszlopánál elmondott beszéd, megjelent a Debreceni Állami Főreáliskola 38. értesítőjében (1910-11), 21-24. oldal,
- A Kárpátok a haza védelmében – 1916. május 1.-én elmondott beszéd, megjelent a Debreceni Állami Főreáliskola 43. értesítőjében (1915-16), 3-13. oldal,
- A Debreceni M. Kir. Állami Fazekas Mihály Főreáliskola első félévszázada (1873-1923). Debreczen, 1923,
- Zwingli, mint politikai reformátor. Budapest, 1908,
- Hatéves tanárképzést! Az Országos Középiskolai Tanáregyesületi Közlönyben megjelent cikk, LXVII. évfolyam, 1934. március. 7. szám, 203-207. oldal,
- Még egyszer a hatéves tanárképzésről. Az Országos Középiskolai Tanáregyesületi Közlönyben megjelent cikk, LXVIII. évfolyam, 1934. november. 3. szám, 77-80. oldal,
- A középiskolai történettanítás főbb módszerei. Debrecen, 1937,
- Nemzetnevelés a családban és az iskolában. Debrecen, 1942. Ez a tanulmány megjelent még a Debreceni M. Kir. Középiskolai Tanárképzőintézet Gyakorló Gimnáziumának 1941-42. évkönyvében is a 8-21. oldalon.
- Hivatkozás található több helyen arra vonatkozóan, hogy didaktikai szócikket írt a Protestáns Tanügyi Szemlében is, melyeket azonban nem állt módunkban megtekinteni.

Kristóf János